

Portefeuillehouder: N. Dauven
Datum collegevergadering: 5 november 2024
Datum commissievergadering: 26 november 2024
Datum raadsvergadering: 16 december 2024

1. Onderwerp

Klimaatadaptatiestrategie Valkenburg ‘Nu klimaatbewust, straks klimaatbestendig’

2. Voorstel

Te besluiten om:

1. De Klimaatadaptatiestrategie Valkenburg aan de Geul ‘Nu klimaatbewust, straks klimaatbestendig’ vast te stellen;
2. Het Uitvoeringsprogramma 2025-2028 ter kennisgeving aan te nemen;
3. Een incidenteel krediet beschikbaar te stellen van € 72.500,- vanuit de reserve duurzaamheid & klimaatadaptatie om uitvoering te geven aan de Klimaatadaptatiestrategie middels het uitvoeringsprogramma.

3. Inleiding

In 2021 werd onze gemeente zwaar getroffen door overstromingen en in zowel 2023 als 2024 hebben meerdere hoosbuien voor wateroverlast gezorgd. Deze gebeurtenissen zijn niet nieuw voor onze gemeente, maar de laatste jaren lijken deze buien zich nog heftiger en frequenter voor te doen. De hoosbuien illustreren de kwetsbaarheid van onze gemeente voor de gevolgen van klimaatverandering. Met de ligging in het Heuvelland en langs de Geul is de gemeente Valkenburg aan de Geul bij langdurige neerslag en hoosbuien extra gevoelig voor overstromingen, wateroverlast en modderstromen. Maar de gemeente is ook kwetsbaar voor hitte door het hoge aantal oudere inwoners in onze gemeente en de vele toeristen en recreanten. Onze landbouw en natuurgebieden zijn met name kwetsbaar voor langdurige droogte.

Volgens de laatste KNMI’23 klimaatscenario’s zullen hittegolven, zware regenbuien en langdurige droogte steeds vaker gaan voorkomen. Momenteel kost de gevolgschade van deze klimaatextremen de gemeente al veel tijd en geld. Volgens de klimaatschadeschatter wordt de totale klimaatschade (economisch en maatschappelijk) binnen onze gemeentegrenzen, als we niets doen, in de periode 2022-2050 geschat op grofweg €356 miljoen.

Om de schade door wateroverlast en andere weersextremen te verminderen en de impact van hitte en droogte te beperken, moeten we ons aanpassen aan het klimaat. De manier waarop we ons aanpassen aan deze klimaatveranderingen om de negatieve gevolgen ervan te beperken, zoals het anders inrichten van de omgeving en het veranderen van ons gedrag, noemen we klimaatadaptatie. In de klimaatadaptatiestrategie is beschreven op welke manier de gemeente Valkenburg aan de Geul invulling geeft aan klimaatadaptatie. Het beschrijft de visie, ambitie en doelen gebaseerd op de huidige inzichten.

Op basis van de ambities wordt gewerkt aan planvorming en uitvoering om invulling te geven aan een klimaatbestendig Valkenburg aan de Geul. Beginpunt hiervoor is een uitvoeringsprogramma, dat naast deze klimaatadaptatiestrategie is opgenomen.

4. Beoogd effect / doel

De klimaatadaptatiestrategie heeft als doel om stappen te zetten richting een klimaatbestendig Valkenburg aan de Geul en ervoor te zorgen dat de gevolgen van klimaatveranderingen door hittestress, wateroverlast, droogte en overstromingen zoveel mogelijk beperkt blijven. De klimaatadaptatiestrategie geeft de manier aan waarop de gemeente Valkenburg aan de Geul invulling geeft aan klimaatadaptatie.

Met als beoogd effect dat:

- De klimaatadaptatiestrategie bijdraagt aan de hoofdpogave van de omgevingsvisie 'Valkenburg aan de Geul is een duurzame gemeente die goed omgaat met de gevolgen van klimaatverandering'.
- Klimaatadaptatie een integraal onderdeel is van onze organisatie.
- Klimaatadaptatie bij elk project een vanzelfsprekendheid is.
- We elke kans aangrijpen om de leefomgeving klimaatadaptatief in te richten.
- Inwoners / omgeving meer betrokken zijn in het thema klimaatadaptatie en ook eigen initiatief nemen in het klimaatadaptatief inrichten van de eigen omgeving.

5. Argumenten

1.1 Het voorstel past in het ingezette beleid

De Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie stelt dat Nederland in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is ingericht. Dit betekent dat klimaatbestendig en waterrobuust inrichten geborgd wordt in het beleid en handelen van alle overheden, zodat het onderdeel is van alle werkzaamheden in de ruimtelijke inrichting.

Zo is in onze Omgevingsvisie als één van de vier hoofddambities opgenomen dat de fysieke leefomgeving in 2050 is ingericht op de gevolgen van klimaatverandering om hiermee een bijdrage te leveren aan een duurzaam en leefbaar Valkenburg aan de Geul. Deze ambitie vanuit de Omgevingsvisie is verder door vertaald in de Klimaatadaptatiestrategie. Maar ook in ons Waterprogramma en Groenbeleidsplan is klimaatadaptatie al opgenomen in beleid.

1.2 De gemeente Valkenburg aan de Geul is kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering

Met de ligging langs de Geul is onze gemeente gevoelig voor overstromingen. Het overstromingsrisico heeft aanzienlijke gevolgen voor de veiligheid en (mentale) gezondheid van bewoners, evenals voor de infrastructuur en economische activiteiten. De gevolgen van de overstroming van juli 2021 zijn nog steeds merkbaar. Hoewel dit een zeer uitzonderlijke gebeurtenis was, wijst de trend door klimaatverandering op een toenemend risico op toekomstige overstromingen in Valkenburg aan de Geul.

Ook de hevige regenbuien die in korte tijd vallen en steeds vaker voorkomen, leiden tot wateroverlast. Daarnaast is onze gemeente vanwege het heuvelachtige terrein en de ligging van het bebouwde gebied in de beekdalen extra kwetsbaar voor wateroverlast en modderstromen. In de bebouwde omgeving van Valkenburg aan de Geul is weinig ruimte om grote hoeveelheden water te bergen of gecontroleerd af te voeren. En omdat er veel verharding is, kan het water moeilijk infiltreren in de bodem. Met overlast tot gevolg. Deze wateroverlast veroorzaakt schade aan eigendommen en infrastructuur, verstoring van het verkeer, gezondheidsrisico's door vervuild water en schade aan (landbouw)gewassen. Maar heeft ook effect op de mentale en psychische gezondheid bij bewoners en pandeigenaren die vaak te kampen hebben met deze overlast en schade.

Onze gemeente is ook kwetsbaar voor hitte door het hoge aantal ouderen in onze gemeente. De vergrijzing binnen onze gemeente is hoog, waardoor het risico op oversterfte door hittestress toeneemt. Uit de CBS Cijfers blijkt dat de gemeente Valkenburg aan de Geul op de derde plek van Nederland staat wat betreft de meest vergrijpsde gemeenten. 31,5 % van onze inwoners is ouder dan 65 jaar en 9,2% is zelfs boven de 80 jaar (hoogste percentage van heel NL). Kwetsbare groepen zoals ouderen en kinderen zijn extra gevoelig voor hittestress, wat kan leiden tot gezondheidsproblemen zoals hitteberoerte en uitdroging.

Hitte kan in onze gemeente ook een risico vormen voor onze hoge kwaliteit toerisme en recreanten en hiermee economische gevolg hebben. Extreme hitte kan extra maatregelen vereisen voor evenementen of zelfs worden afgelast. Ook de toerisme sector ondervindt last bij extreme hitte doordat toeristen mogelijk wegblijven. Met name het centrum van Valkenburg zal bij extreme hitte geweerd worden doordat het centrum grotendeels versteend is en weinig schaduw biedt. Verder kan de warmte schade aan infrastructuur veroorzaken, zorgen voor een toename van agressie en leiden tot economische schades in de landbouw.

Ook droogte ligt op de loer. In 2022 was het langdurig droog en ook de zomers van 2018, 2019 en het voorjaar van 2020 kende weinig neerslag. Het jaar 2022 ging de boeken in als zonnigste én droogste jaar sinds vele decennia. Door de klimaatverandering neemt de kans op droogte toe. De verwachting is dat het neerslagtekort in het zuiden van Nederland het sterkst toe neemt. Met name de landbouw en natuurgebieden rondom Valkenburg aan de Geul worden hierdoor getroffen, evenals het stedelijk groen. Daarnaast verergert langdurige droogte de bodemerosie in de heuvels, verhoogt de kans op bos- en natuurbranden, verslechtert de waterkwaliteit en kan er zelfs voor zorgen dat waterpartijen en beken droogvallen.

2.1 Boring van klimaatadaptatie in de interne organisatie

Binnen het programma duurzaamheid wordt een klimaatadviseur aangesteld die op strategisch niveau borging van de klimaatadaptatiestrategie in zijn takenpakket heeft.

2.2 Klimaatadaptatie doen we samen en wij geven het goede voorbeeld

De leefomgeving is van ons samen, waarmee we samen, ieder in zijn eigen verantwoordelijkheid, de leefomgeving klimaatbestendig maken. Het klimaatadaptief inrichten van Valkenburg aan de Geul kunnen we als gemeente dus niet alleen, een inclusieve en betrokken samenleving is van groot belang. Door als gemeente zelf aan de slag te gaan met het uitvoeringsprogramma en o.a. met het klimaatadaptief inrichten van de openbare ruimte en infrastructuur geven we het goede voorbeeld. We stimuleren hiermee onze inwoners en ondernemers om ook een bijdrage te leveren in het creëren van een klimaatbestendig Valkenburg aan de Geul.

3.1 Het op gang brengen van de klimaatadaptatie brengt benodigde investeringen met zich mee

Voor het uitdragen van de klimaatadaptatiestrategie zijn investeringen benodigd. Dit betekent dat bij alle toekomstige projecten en ontwikkelingen klimaatadaptatie als intergraal onderdeel in deze projecten en ontwikkelingen moet worden meegenomen en dat ook rekening gehouden moet worden met de financiële consequenties hiervan.

6. Kanttekeningen/Risico's

1.1 Geen doorbetaling van Landelijke Kadern

De kadern van de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie zijn doorvertaald in de klimaatadaptatiestrategie en uitvoeringsprogramma. Bij geen vaststelling wordt geen invulling gegeven aan de landelijke beleidskadern.

1.2 Niks doen is geen optie

Klimaatverandering is van nu en de tijd van afwachten is voorbij. Actie is nodig om een klimaatbestendig Valkenburg aan de Geul in 2050 te kunnen realiseren. Momenteel kost de gevolgschade van klimaatverandering de gemeente al veel tijd en geld. Als we als gemeente niets doen, wordt de totale klimaatschade binnen onze gemeentegrenzen alleen maar groter. Dit heeft ook (al) economische en organisatorische effecten voor de gemeente maar ook voor onze ondernemers en inwoners evenals gezondheidsproblemen.

1.3 Geen sneeuwbaffect

Door als gemeente niet zelf aan de slag te gaan, geen financiële middelen beschikbaar te stellen en hiermee niet het goede voorbeeld te geven zal ook onze omgeving niet in actie komen. Door samen aan de slag te gaan, motiveren we elkaar, hebben de maatregelen een versterkend effect en kan een versnelling ontstaan in het klimaatadaptief inrichten van onze leefomgeving.

7. Financiën

Voor het uitdragen van de klimaatadaptatiestrategie en het realiseren van het uitvoeringsprogramma is budget en personele capaciteit nodig. Zonder capaciteit en werkbudget wordt geen uitvoering gegeven aan de klimaatadaptatiestrategie en uitvoeringsprogramma. Momenteel zijn er binnen de gemeente Valkenburg aan de Geul geen reguliere middelen voor klimaatadaptatie beschikbaar. Dit betekent dat de financiële middelen beschikbaar moeten komen vanuit de bestaande beleidsvelden en/of dat aanvullende middelen beschikbaar gesteld dienen te worden.

Om de in dit uitvoeringsprogramma opgenomen acties te kunnen uitvoeren is voor de jaren 2025-en 2026 een incidenteel budget benodigd van € 72.500,-, exclusief BTW. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de benodigde incidentele financiële middelen. Voorgesteld wordt om het benodigde budget om invulling te geven aan de klimaatadaptatiestrategie te dekken uit de reserve duurzaamheid & klimaatadaptatie.

Actie	Jaar van uitvoering	Middelen	2025	2026
		financieel	overig	overig
1 Nulsituatie in beeld	2025/2026	€ 12.500	€ 12.500	
2 Handboek Openbare Ruimte	2025	€ 25.000	€ 25.000	
3 Vergroten klimaatbewustzijn en weerbaarheid	2025-2028			
- Ontwikkeling toolkit	2025/2026	€ 10.000	€ 10.000	
4 Hitteplan	2025/2026	€ 25.000		€ 25.000
Totaal		€ 72.500	€ 47.500	€ 25.000

8. Uitvoering

In het Uitvoeringsprogramma is opgenomen hoe we voor de komende jaren middels concrete acties, en maatregelen invulling geven aan onze kernwaarden en ontwikkelijnen vanuit de klimaatadaptatiestrategie. Monitoring van het uitvoeringsprogramma is een belangrijk onderdeel. Hiermee maken we inzichtelijk of bijsturing nodig is. Het uitvoeringsprogramma heeft een looptijd van 2025-2028. In 2027/2028 wordt het uitvoeringsprogramma geëvalueerd en wordt het programma waar nodig geactualiseerd.

Daarnaast is het uitvoeringsprogramma geen statisch programma. Kansen die zich in de tussentijd voordoen worden benut. Ook blijven we inspelen op nieuwe inzichten en ontwikkelingen omtrent klimaatverandering en nemen we deze mee in de acties vanuit het uitvoeringsprogramma.

9. Communicatie

Klimaatadaptatie opereert in een complex speelveld waarin meerdere partijen bijdragen aan de opgave om de leefomgeving klimaatbestendig in te richten. In dit complexe speelveld hebben allerlei partijen vanuit diverse belangen en verantwoordelijkheden invloed op deze klimaatbestendigheid. Communicatie is een belangrijk instrument om in te zetten om partijen optimaal te laten samenwerken in dit complexe speelveld en om te komen tot een gezamenlijke inzet van het klimaatbestendig inrichten van onze leefomgeving. De vele lopende projecten en programma's op het gebied van klimaatadaptatie (hoofdstuk 2 uitvoeringsprogramma) worden per kwartaal ambtelijk besproken in het, gezamenlijk met WL en WRL opgezette, coördinatieoverleg. In het uitvoeringsprogramma is opgenomen op welke wijze we verder vorm geven aan communicatie.

10. Bijlagen

B1: Klimaatadaptatiestrategie Valkenburg aan de Geul 'Nu klimaatbewust, straks klimaatbestendig'
B2: Uitvoeringsprogramma 2025 - 2028

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Valkenburg aan de Geul,

mr. G.S. Reehuis
algemeen directeur/gemeentesecretaris

D.M.M.T. Prevoo
burgemeester

De raad van de gemeente Valkenburg aan de Geul,

Gezien het voorstel van het college van burgemeester en wethouders de dato 5 november 2024;

Gehoord de raadscommissie Fysiek Domein de dato 26 november 2024;

B e s l u i t :

- De Klimaatadaptatiestrategie Valkenburg aan de Geul 'Nu klimaatbewust, straks klimaatbestendig' vast te stellen.
- Het Uitvoeringsprogramma 2025-2028 ter kennisgeving aan te nemen.
- Een incidenteel krediet beschikbaar te stellen van € 72.500,00 vanuit de reserve duurzaamheid & klimaatadaptatie om uitvoering te geven aan de Klimaatadaptatiestrategie middels het uitvoeringsprogramma.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van 16 december 2024.

De raad voornoemd,

mr. J.W.L. Pluijmen,
griffier

D.M.M.T. Prevoo,
voorzitter